

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

NINA BOKALIČ

Primerjava treh mladinskih del Ivana Sivca:

Finta v levo, Faktor X in Zadnji mega žur

Diplomsko delo

Mentor: izr. prof. dr. Mateja Pezdirc Bartol

Univerzitetni študijski program
prve stopnje: Slovenistika

Ljubljana, 2015

Zahvala

Zahvaljujem se svoji mentorici dr. Mateji Pezdirc Bartol za njeno neprecenljivo znanje in vodenje pri izdelavi te naloge.

Hvala tudi svojim sošolkam in prijateljicam za nešteto trenutkov smeha, tudi v situacijah, ko je bilo težko. Še posebej hvala Klavdiji za vso spodbudo in pomoč, ki mi je ni odtegnila nikoli, ter Tei, ki me je prenašala v mojih dobrih in slabih dneh. Zaradi njiju je bila pot do konca tretjega letnika veliko prijetnejša.

Nenazadnje se zahvaljujem tudi svoji mami in očiju, saj me na življenjski poti podpirata ne glede na vse in na vsakem koraku verjameta vame.

IZVLEČEK

Primerjava treh mladinskih del Ivana Sivca: *Finta v levo*, *Faktor X* in *Zadnji mega žur*

Diplomska naloga obravnava primerjavo treh mladinskih del Ivana Sivca, in sicer *Finta v levo*, *Faktor X* ter *Zadnji mega žur*. Zanimalo me je, v čem so si romani podobni, podrobneje pa sem se osredotočila na morebitno povezavo strukture družin protagonistov ter njihovo kasnejšo povezanost z drogo. Ugotovila sem, da sta vsem romanom sorodna začetek in konec, uporaba poševnega tiska, ki razgiba besedilo, ter povezava protagonistov z drogami. Ugotovila sem tudi, da v romanih ni dovolj dokazov, ki bi kazali na to, da je struktura družine protagonistov neposredno odgovorna za njihovo ukvarjanje z drogo.

Ključne besede: Ivan Sivec, slovenska mladinska književnost, mladinska realistična proza, družina, droge.

ABSTRACT

Comparison of three youth works by Ivan Sivec: *Finta v levo*, *Faktor X* in *Zadnji mega žur*

The thesis deals with the comparison of the three youth by Ivan Sivec: *Finta v levo*, *Faktor X* and *Zadnji mega žur*. I was wondering what are the similarities between the novels and in more detail I focused on the possible association of family structures of protagonists and their subsequent relationship with drugs. I found that all novel akin beginnings and the ends, the use of italics, which enlivens the text, and link of protagonists and drugs. I also found out that in the novels there is not enough evidence to suggest that the structure of the family of protagonists is directly responsible for their involvement with drugs.

Key words: Ivan Sivec, Slovene young-adult literature, young-adult realistic prose, family, drugs.

KAZALO

1. UVOD	5
2. ŽIVLJENJE IN DELO IVANA SIVCA	5
3. VSEBINA OBRAVNAVANIH DEL	7
3.1. <i>FINTA V LEVO</i>	7
3.2. <i>FAKTOR X</i>	9
3.3. <i>ZADNJI MEGA ŽUR</i>	11
4. MLADINSKA KNJIŽEVNOST	13
5. SKUPNE ZNAČILNOSTI OBRAVNAVANIH ROMANOV	14
5.1. STRUKTURA DRUŽIN PROTAGONISTOV V POVEZAVI Z DROGO	17
6. ZAKLJUČEK	21
7. POVZETEK	22
8. VIRI IN LITERATURA	23
8.1. VIRI	23
8.2. LITERATURA	23

1. UVOD

Za diplomsko nalogo sem se odločila primerjati tri mladinska dela Ivana Sivca. Ker sem knjige že poznala in jih večkrat prebrala, sem se odločila za primerjavo *Finte v levo*, *Faktorja X* in *Zadnjega mega žura*. Moji cilji so bili poiskati podobnosti v romanih ter raziskati morebitno povezavo med strukturo družine protagonistov ter njihovo ukvarjanje z drogami, romane pa sem želela uvrstiti v podvrsto mladinske književnosti, in sicer glede na delitev Dragice Haramije, ki dolgo mladinsko prozo deli na dolgo fantastično prozo ter realistični roman, ki ga dalje deli na zgodovinski roman, avanturistični mladinski roman, ljubezenski mladinski roman, jeans roman ter socialno-psihološki mladinski roman. V podvrsto mladinske proze sem jih skušala uvrstiti na podlagi dolžine ter vsebine romanov. Podobnosti med romani sem iskala pri začetkih in koncih zgodb, zanimalo pa me je tudi, če ima avtor določen slog, ki je viden v obravnavanih romanih. Zaradi teh ciljev sem primerjala vse tri začetke in konce ter iskala specifične avtorjeve poteze, ki so prisotne v vseh treh romanih. Za potrditev morebitne povezave med strukturo družin protagonistov ter njihovo ukvarjanje z drogo sem natančno preučila protagonistovo (ne)povezanost s svojo družino ter kako so družine reagirale na najstniške težave. Skušala sem ugotoviti, ali so družine krive, da je protagonist zabredel v povezavo z drogo. Pri nalogi sem si pomagala z deli uveljavljenih raziskovalcev mladinske književnosti, kot so Dragica Haramija, Igor Saksida ter Mateja Pezdirc Bartol.

2. ŽIVLJENJE IN DELO IVANA SIVCA

Ivan Sivec se je rodil 23. maja 1949 v Mostah pri Komendi kot tretji sin. V njegovi mladosti je bilo v Mostah še veliko ljudskih godcev in pevcev, v vasi so gojili stare običaje ter skupinsko delo (ličkanje koruze, trenje prosa, sežiganje pusta, tombola klobas in podobno). Pri Sivčevih so se radi ustavljali učitelji in drugi izobraženci. Ivan je kazal nenavadno nadarjenost, zato so ga poslali v šolo, ko je komajda dopolnil šest let. Osemletno osnovno šolo je Ivan obiskoval v letih 1955–1963, najprej dve leti v Komendi, nato v Mostah. Ves čas je bil odličen učenec in pogosto je nastopal kot recitator ali igralec. Po osemletki je v letih 1963–1967 končal štiriletno srednjo tehniško šolo elektro smeri na Vegovi v Ljubljani. Po šolanju se je zaposlil pri RTV Slovenija, najprej kot tehnik pri oddajanju radijskega programa, ob tem pa se je še posvečal študiju slavistike na ljubljanski Filozofski fakulteti. Službo je večinoma opravljal popoldne, ponoči in ob koncu tedna, v dopoldanskih urah pa je obiskoval predavanja in opravljal redne študijske obveznosti. Fakulteto je obiskoval v letih 1973–1978 in leta 1978 diplomiral. Takoj po končanem študiju se je Sivec na Radiu Slovenija zaposlil kot novinar, najprej v uredništvu

jutranjih oddaj, leto pozneje pa v dokumentarno-feljtonskem uredništvu, s katerim je sodeloval že prej. Od leta 1993 do leta 2005 je bil urednik tega uredništva, hkrati pa je še naprej pripravljajl reportaže, radijske portrete, praznične oddaje in druge prispevke. Kot urednik in novinar je pogosto potoval po Sloveniji, nekdanji Jugoslaviji in drugih državah, kjer je spoznal več kot pet tisoč oseb. Upokojil se je leta 2007. Od leta 1972 živi z ženo Sonjo v Mengšu. Imata dva otroka, hčerko Vesno in sina Iztoka. Vesna je rodila dva otroka, Marka in Lano, torej je Sivec tudi že dedek. Krajše prispevke v nekdanjem *Pionirskem listu* in *Cicibanu* je objavljajl od drugega razreda osnovne šole naprej. Že kot osnovnošolec, predvsem pa kot dijak, je za *Gorenjski glas* pisal o življenju na vasi. Prav zaradi njegovih prispevkov je nastala rubrika Gorenjski kraji in ljudje. Kot dijak je za Slovensko akademijo znanosti in umetnosti popisoval gorenjske običaje, največ ženitvene obrede. To ga je spodbudilo, da je nekatere zgodbe, ki jih je zvedel med domačini, popisal tudi za *Gorenjski glas*. Že kot dijak je na Radio Ljubljana pošiljal pravljičice, pozneje pa je zanj pisal tudi humoreske. Sivčevo prvo daljše pripovedno delo je bila povest *Pesem njenih zvonov*. Najprej je izšla kot podlistek v *Kmečkem glasu*, nato pa v letih 1971, 1982 in 1992 kot knjiga. Pri bralcih je doživela neverjeten uspeh. Prva naklada je štela deset tisoč izvodov, druga pet tisoč, nato pa je izšla še v Mihelačevi zbirki *Slovenska povest* kot značilno slovensko krajše prozno delo, skupaj s povestmi najvidnejših avtorjev te zvrsti, med drugim Jurčičevimi, Kersnikovimi in Tavčarjevimi. Ti avtorji so tudi, zlasti v prvem obdobju, najbolj vplivali na Sivčev slog pisanja povesti in romanov. Prvo pisateljevo mladinsko delo – pustolovski roman *Pozabljeni zaklad* – je nastalo leta 1978. V njem se prepletajo motivi iz Ivanovega otroštva, iz časov, ko je s prijateljem Rajmundom plul po »velikih« domačih rekah Tunjici in Pšati, v ospredju pa je zapletena zgodba o iskanju zaklada iz francoskih časov, skrinje z zlatniki, ki so jo Francozi pozabili ob svojem zadnjem »obisku« v naših krajih okoli leta 1800. Režiser in scenarist Tugo Štiglic je po Sivčevi literarni predlogi leta 2001 posnel televizijsko nadaljevanko v treh delih in celovečerni film. Leta 2010 je bila na TV Slovenija predvajana televizijska serija scenarista, producenta in igralca Romana Končarja *Vlomilci delajo poleti*, posneta po Sivčevem literarnem delu.

Leta 2002 je na etnološkem oddelku ljubljanske filozofske fakultete zagovarjal magistrsko nalogo z naslovom *Fenomen ansambla bratov Avsenik* in si pridobil naziv magister etnoloških znanosti. Z glasbo je povezano tudi več pisateljevih literarnih del, zlasti pa dva obsežna pregleda ene od zvrsti množične kulture, slovenske narodno-zabavne glasbe. Po podatkih Cobissa je Sivec 4., občasno pa tudi 3. najbolj bran slovenski pisatelj, ki je za svoje delo dobil več priznanj: kot pisatelj zlato Kersnikovo plaketo za književnost, kot novinar in urednik Terseglavovo priznanje za demokratizacijo glasil oziroma za radijske oddaje, kot eden najbolj

plodnih piscev besedil za glasbo pa Souvanovo nagrado za življenjsko delo. Knjiga *Prekletstvo zlata* je bila leta 2008 nominirana za mladinsko nagrado.

Do sedaj je napisal sto osemindvajset del; šestinštirideset za mlade bralce in dvainosemdeset za odrasle, ki jih žanrsko lahko razdelimo v trinajst skupin: zgodovinski romani, biografski romani, zbirka *Srečna družina*, socialno-psihološki romani (kamor spadajo tri dela, ki jih v diplomski nalogi obravnavam), pustolovski romani, potopisi, knjige s športno tematiko, kmečke povesti in romani, knjige o glasbi, spominska proza, humorne pripovedi, slikanice za najmlajše ter knjige za mlajše bralce. Sam svoje delo kot pisatelj opiše takole:

Napisal sem knjig, od tega šestinštirideset za mladino. Ob tem še čez dva tisoč besedil za glasbo, pripravil pa sem tudi tisoč polurnih radijskih oddaj na Radiu Slovenija. Mnogi zaradi moje hiperproduktivnosti menijo, da obstajajo trije Sivci. Eden piše knjige in je star okoli trideset let, drugi piše besedila in šteje zaradi romantične zagledanosti okoli sedemdeset let, tretji pa pripravlja radijske reportaže in ima zaradi domnevne zrelosti okoli petdeset let. To ne drži! Če bi držalo, bi moral imeti stopetdeset let. Takšnih ljudi pa pri nas ni. Res pa je, da vse troje delam sam in da marsikoga – posebno glede let – zavede predvsem priimek. V resnici me še vedno razganja od mladostne vneme do življenja, veselje pa mi dajejo prav knjige.

(http://www.ivan.sivec.net/splosno/se_predstavi_sam.php, 27. 8. 2015)

(povzeto po <http://www.ivan.sivec.net/splosno/zivljenjepis.php>, 27. 8. 2015)

3. VSEBINA OBRAVNAVANIH DEL

3.1. *FINTA V LEVO*

Roman je izšel leta 2002 pri založbi ICO. Govori o sedemnajstletnem Juretu, ki z mambo živi v stanovanju v Domžalah, oče prebiva drugje, saj sta z mambo ločena. Roman se začne z nesrečo, v kateri so udeleženi Jure in trije njegovi prijatelji, med njimi njegova punca Petra, ki v nesreči izgubi življenje. Zaradi nenadne izgube ljubezni se Juretovo življenje čez noč spremeni, sčasoma ga zaradi neopravljenih obveznosti in izostanka od pouka izključijo iz šole. Po naključju se spozna s Crnim, nekakšnim mamilarškim šefom, ki mu ponudi delo, navidez neškodljive naloge, za katere prejme precej denarja. Crni mu za osemnajsti rojstni dan podari tudi avto. Te naloge se stopnjujejo in kmalu mora Jure zaradi svoje zapravljenosti in nepremišljenosti prodajati drogo po Ljubljani. Medtem mu umre ded Tedi in mu zapusti svojo hiško nad Kamnikom, kamor se Jure po prepiru z mambo preseli, kmalu pa jo zaradi ponovne finančne stiske proda nekemu odvetniku. Ker je »promet z drogo« po Ljubljani slabši, Jure z

denarjem od prodane hiške pri Crnem nakupi novo zalogo droge in se preseli v Izolo, saj meni, da bo zaradi diskoteke Ambasade Gavioli tam prodaja droge uspešnejša. Priskrbi si tudi nove dokumente z lažnim imenom Mario Benutti. Prva noč v diskoteki je uspešna, Jure pospešeno prodaja drogo in se skriva pred policisti v civilu. Ko je naslednji teden zopet v Ambasadi, tam spozna lepo Špelo, ki ga spominja na umrlo punco Petro, in se vanjo zaljubi, takrat tudi sam prvi poskusi drogo extasy. S Špelo se nekaj tednov srečujeta po diskotekah in v Izoli, kmalu pa se Špela preseli v njegovo stanovanje. Čez čas Jure ugotovi, da mu močno primanjkuje denarja, saj sta s punco živela na veliki nogi, isti čas pa mu Špela sporoči, da je noseča. Ker je splav drag, onadva pa sta brez denarja, Špela Juretu uredi nov posel; nekemu Italijanu naj bi prodal tisoč tablet extasyja. Ko se z znancem Lucijanom preko meje odpravi v Italijo, kjer naj bi predaja potekala, ju na mestu predaje prestreže kopica ljudi z orožjem, za katere Jure najprej misli, da so mafija, kasneje pa se izkaže, da so italijanska policija za droge, oba odpeljejo v pripor. Tam dajo Juretu možnost, da izkoristi tako imenovani izdajalski zakon, ki narekuje, da če jim izda eno »veliko ribo« ali nekaj manjših, bo izpuščen. Tega Jure ne izkoristi, temveč napiše pismo mami, ki v nekaj dneh pride do njega in vse zamere so pozabljene. Mati zunaj najame odvetnika in Juretu v zapor pošilja denar. Slednji ves čas pisari Tjaši, a njenih odgovorov je malo in še ti so skopi. Jure se znajde na mnogih obravnavah, a sojenju ni in ni konca. Od zunaj mu skuša pomagati še znanec Bobi, ki je taksist v Ljubljani. Bobija nekega dne pokliče primorska družba, ki hoče, da jih odpelje v Trst. Taksist to stori in ko jih odloži v Trstu, po telefonu dobi namig, naj preišče svoj avtomobil, v katerem najde skrite droge. Na meji s Slovenijo ga preiščejo, a ga izpustijo, ker ničesar ne najdejo. Medtem Juretova mati najde boljšega odvetnika in stvari se začnejo premikati. V zaporu Jure spozna še enega Slovenca, ki je v zaporu zato, ker mu je neka primorska družba podtaknila droge. Zaradi vztrajnega odvetnika Jureta po petnajstih mesecih izpustijo na prostost. Zgodba se konča, ko se Jure po nekaj časa na prostosti odloči poklicati Tjašo, ki mu pove, da je bila vse skupaj le finta; Tjaša ima fanta Daria, ki je zaprt v Padovi zaradi prekupčevanja z drogami. Ker tam poznajo izdajalski zakon, je Tjaša s pomočjo kolegov v past ujela tri fante, da bi Daria izpustili iz zavora. Kot piše v spremni besedi, katere avtor je dr. Milan Krek, je v knjigi prikazana generacija mladih, ki odraščajo danes in se v svojem odraščanju skoraj gotovo srečajo tudi z uporabo drog. Slednja je mladim še vedno neznanka, o kateri ne govorijo in niti ne pomišljajo veliko, v resnici pa droga globoko zareže v vsakodnevno življenje posameznika te pusti dolgoročne posledice.

3.2. FAKTOR X

Roman je izšel leta 2005 pri založbi ICO. Zgodba se prične na valentinovo na vrhu nebotičnika, kjer Maša in njen fant Klemen praznujeta njegovo napredovanje v službi; dela kot fotoreporter pri Ljubljanskih novicah. Maša je skoraj osemnajstletno dekle, ki jo odlikujeta neverjetna lepota ter skladna postava. Ko sta na plesišču, Klemnu iz VIP-prostora pomigne njemu znana oseba, Egon, lastnik agencije za manekenke in fotomodele. Nekaj časa se pogovarjajo in Egon ju povabi, naj naslednji dan prideta v njegovo pisarno, da posname nekaj slik z Mašo, saj se mu zdi, da ima potencial kot model. Čeprav Maša okleva, jo Klemen prepriča in drugi dan se odpravita do pisarne. Tam se Maša počuti kot kos mesa, ampak vseeno privoli v fotografiranje, ki ji zelo hitro prežene slabe misli. Nekaj dni zatem Egon pokliče Klemna ter ga povabi na pijačo. Tam mu razkrije, da je redkokdaj fotografiral dekle, ki bi bilo popolno kot Maša ter mu pove, da bo z njo podpisal pogodbo in si bosta on in Klemen razdelila del njenega dobička, v kar slednji privoli, a zamolči Maši. Sporoči ji le, da so fotografije uspele in da bo podpisala pogodbo. Maša že po nekaj dneh dobi prvo delo, snemanje kataloga za Lisco, česar njena družina ne sprejme najbolje; zdi se jim sramota, da se Maša slika skoraj gola, a Maša pospešeno dobiva nova in nova dela, po nasvetu Egona se celo vpiše v drag manekenski tečaj, ki ga opravi z odliko, povabijo jo celo k sodelovanju pri Miss Universe, kjer zasede drugo mesto. Ne glede na vso pozornost, ki jo dobiva, Mašo še vedno moti njena pomankljivost, na katero jo vsi opozarjajo; majhne prsi. Ker ji vsi zagotavljajo, da bo z večjim oprsjem dobila še več dela, gre Maša do plastičnega kirurga, za katerega mora Klemen vzeti kredit. Ko je Maša zaposlena z raznimi slikanji, Egon zopet pokliče Klemna, da kot Mašin zastopnik podpiše novo pogodbo za pet let, ki Maši omogoča, da dela tudi v tujini, natančneje v Milanu. Klemen pogodbo zopet sprejme brez Mašine vednosti, pove ji le okrnjeno različico. Maša se s tem ne strinja, a ker ji gre v šoli vedno slabše, se odloči zapustiti Slovenijo in odide v Milano. Čeprav ima tam sprva nekaj težav, v bloku, polnem manekenk, spozna Rusinjo Svetlano, s katero se spoprijateljita. Ne glede na nekaj neprijetnosti delo v Milanu Maši steče, problem je le, ker ji agenti pravijo, da je predebela in ji s Svetlano predpišejo dieto, ki sestoji iz jogurta in enega jabolka na dan. Nekaj časa to prenašata, eno noč pa se zlomita in vlomita v sosednjo pekarno. Nekega dne Mašo obišče Klemen, ki je šokiran nad njeno preobrazbo, postrigla si je namreč lase. Kljub začetnim prepirom se kmalu pobotata.

Maša in Svetlana imata toliko dela, da komaj zmoreta prihajati iz prizorišča na prizorišče. Mašo čaka pomembna revija, a se boji, da zaradi izčrpanosti ne bo zmogla. Svetlana ji tedaj ponudi kokain, čemur se Maša sprva upira, a sčasoma vda. Tisti večer je na modni pisti zvezda, dokler ne zgrmi iz nje. Ne glede na to si jo vsi zapomnijo kot lepotico in dela ima še več kot prej. Na

neki zabavi ji vplivni moški ponudi pogodbo, vredno veliko denarja, a le, če spi z njim. Njej to ni povšeči in se napoti proti izhodu, kjer sreča Davida iz Velike Britanije, s katerim se ujameta in David ji pusti svojo vizitko.

Ker Maša postaja vedno bolj prepoznavna, ji njena agentka Monica spremeni ime v Magmo ter jo preseli v boljše stanovanje, Maša za vzdržljivost še vedno jemlje mamila. Ponovno jo obišče Klemen, ki v stanovanju najde mamila in njene fotografije, kjer pozira samo v spodnjih hlačah. Ponovno je ogenj v strehi, Klemen jo celo udari. Sčasoma se pomirita in Klemen Mašo zasnubi. Slednja snubitev sprejme, čeprav v srcu ve, da se z njim ne bo nikoli poročila. Istega večera jo pokliče David in jo povabi v London, Maša že nekaj dni za tem odleti tja, kjer okrepi prijateljske vezi z Davidom. Ko je spet v Milanu, sprejme povabilo na zabavo nekega grofa. Tam se predaja užitkom in jemlje mamila, na poti domov pa jo ustavi policija in odpelje v pripor. Od tam jo reši Monica, ki ji tudi pove za pogodbo, ki jo je za njenim hrbtom sklenil Klemen, ki na Maši služi že odkar je v Milanu. Razočarana Maša preko sms-sporočila prekine zvezo s Klemnom. Ker o Mašini aretaciji in jemanju mamil pišejo časniki, pride David in jo odpelje na odvajanje na podeželje. Maša se tam počuti super, dokler nekega dne tja ne vdre Klemen s fotoaparatom in grozi, da bo njene slike iz odvajanja prodal časopisom, David pa ga prepriča, da slike proda njemu in z Mašo se zopet odpravita v London. Tam se skoraj ne vidita in Maša izve, da je Davidov posel na robu propada. Ker je izčrpana, se zopet vda mamilom. Ko je spet v Milanu, ima več dela kot kadarkoli prej. Povabljena je na neko zabavo na jahti, kamor ne želi iti, a jo David prepriča, da bi bilo pametno za njeno kariero. Na jahti vzame ogromno mamil ter trije moški jo posilijo in odvržejo na obali. Zbudi se v bolnišnici in se odloči prekiniti manekensko kariero, saj izve, da so njeno agentko priprli zaradi posedovanja droge ter zaprli njeno agencijo. Dan preden naj bi jo izpustili iz bolnišnice, se tam pojavi Klemen, Maša pa pokliče varnostnike, da ga odpeljejo iz stavbe. Ko se vrača v Slovenijo, opazi, da ji Klemen sledi. Ker mu skuša pobegniti, se zaradi prevelike hitrosti zaleti in zoper pristane v bolnišnici, tokrat v Sloveniji, kjer je nekaj dni v komi. Ko se zbudi, je ob njej Klemen, a v njej ni več nobene jeze, zopet sta par. Klemen Maši še pove, kaj je zvedel: David in Mašina agentka iz Milana sta bila včasih par, David je z njenim denarjem ustvaril manjšo agencijo. Ko sta šla narazen, je Monica denar zahtevala nazaj, David pa ji ga ni hotel vrniti. Posledično ga je tožila in tožbo dobila, David pa je bil zaradi nje več let na tleh. Ko je spoznal Mašo, je napravil načrt za maščevanje ter se zbližal z Mašo, ki jo je potem nalašč postavljala v situacije, povezane z drogo. Tudi posilstvo na jahti je bilo njegovo maslo. Roman se konča tako, da Maša in Klemen drug drugemu vse odpustita.

»Roman kaže razumeti predvsem kot pomemben in tehten razmislek, namenjen dekletom, ki jih mika tovrstna kariera. Tistim, ki jim ni za takšna dokazovanja, pa to delo nazorno slika na zunaj lep, vendar v zakulisju toliko bolj krut modni svet in skrivno dogajanje, ki ga vodijo predvsem *moški v plešastih letih*.« (Sivec 2005: 162, spremna beseda)

3.3. ZADNJI MEGA ŽUR

Roman je izšel leta 2001 pri založbi Karantanija. Začne se v ljubljanski gimnaziji, kjer v gneči na hodniku skupaj trčita Matej, visok in dolgolas dijak, ter Tjaša, eno najbolj priljubljenih deklet na šoli. Tisti dan se v Matejevem razredu dogovarjajo o maturantskem izletu in običajno tihi Matej se izpostavi in glasno predlaga Grčijo, saj gre tja tudi Tjašin razred. Razred se s tem strinja, na izlet se z ladjo odpravijo na Krf. Matej s seboj vzame kitaro in zvečer nanjo igra najprej za sošolce, nato za Tjašo. Večer preživita sama in se počasi zaljubita, postaneta tudi par. Na Krfu večino časa preživita sama in čeprav se za Matejem mečejo še druga dekleta, ima oči samo za Tjašo. Ko se nekega dne kopata na skriti plaži, je tam tudi psiček, ki jima sledi. Ker ju ne pusti samih, ga vzameta s seboj v Slovenijo in ga poimenujeta Uzo.

Ko so s sošolci nazaj v razredu, se začnejo priprave na maturantski ples, ki pa jih nihče ne jemlje resno, Mateju celo teče voda v grlo zaradi slabega šolskega uspeha. Nekega dne Tjaši dostavijo rože v razred, in čeprav vsi mislijo, da za tem stoji Matej, se njemu o tem niti ne sanja. Zunaj vidi fanta, ki čaka Tjašo in ga skoraj napade, čeprav reče, da je le njen bratranec Igor iz Švedske. Čez nekaj mesecev, sredi decembra, Matej zaide v lokal, kjer vidi Tjašo in Igorja, kako si voščita in se poljubita. Matej izgubi živce ter udari Igorja in odhiti domov, kjer s prevelikim odmerkom tablet skuša storiti samomor. Zaradi tega ga nekaj dni zadržijo v bolnišnici, kjer se s Tjašo pogovorita in se drug drugemu opravičita. Takoj, ko pride iz bolnišnice, ga doma čaka ukor zaradi neopravičenih ur.

Na plesnih vajah za maturantski ples se zopet pojavi Igor še z enim prijateljem. Matej ju ignorira, na koncu pa opozori Igorjevega prijatelja Svena, naj se Igor ne bliža Tjaši. Sven ga povabi na pijačo in Matej povabilo iz radovednosti sprejme. Tam ugotovi, da mu je Sven v bistvu simpatičen in dogovorita se, da bo Mateja inštruiral matematiko, predmet, ki mu zaradi profesorice povzroča največ težav. Še preden bi se inštrukcije začele, je Matej vprašan matematiko in se s profesorico zaplete v prepir, ki se konča pri podravnatelju. Naslednji dan se Matej in Tjaša odpravita na informativni dan za Ekonomsko fakulteto, čeprav si Matej skrivaj želi na Filozofsko fakulteto.

Ker zaradi matematike Mateju teče voda v grlo, ga začne Sven pospešeno inštruirati ter se nasploh izkaže kot zelo prijeten, prizemljen fant. Nekega dne ga Matej vpraša, kako mu uspe ves čas ostati tako miren in Sven mu zaupa, da je član Srečnih angelov, ki jih je v Sloveniji zaenkrat zelo malo, na Švedskem pa več. Ker Matej želi izvedeti več, se drug dan srečata na Tromostovju in Sven ga po Ljubljani pelje do neke hiše, kjer se mora Matej na sredini sobe pri velikem simbolu X usesti in umiriti misli. Ko to stori, mu Sven pove, da je sedaj član Srečnih angelov ter mu izroči belo tableto, ki jo Matej poje, zatem pa zmedeno bega po Ljubljani. Naslednji dan se zoper sreča z inštruktorjem, saj se bliža dan poskusne mature. Matematiko na poskusni maturi Matej obvlada, profesorica matematike pa mu ne želi dati najvišje ocene, čeprav si jo zasluži. Jezen se odide sprehajati in pri Tromostovju sreča Svena, ki ga ponovno pelje v hišo. Tam izve, da vsa moč Srečnih angelov izvira iz simbola X ter po ovinkih zasluti, da častijo smrt, saj zanjo pravijo, da je smrt le sprava z življenjskimi potmi. Jasno mu dajo vedeti, da o tem ne sme govoriti z nikomur. Ob koncu obreda mu Sven spet ponudi belo tableto ter kaseto, ki jo sme poslušati le na strani A. Matej želi vse povedati Tjaši, a si na njenem pragu premisli, večer pa vseeno preživita skupaj. Naslednji dan Matej v šoli sreča svojo mater, ki je vsa histerična, saj je dobila klic iz šole; kaže, da Matej ne bo izdelal letnika. Ker je že pomlad, je na vrsti dejanska matura, najprej esej pri slovenščini, ki gre Mateju izredno dobro od rok. Naslednja je bila na vrsti matematika in tudi to Matej odpiše brez težav. Ko stopi iz učilnice, vidi svojo profesorico matematike in Svena, da se pogovarjata. To se mu zdi nenavadno, a mu Sven razloži, da jo je obiskal, da ji razloži, da se je Matej dejansko učil in obvlada snov. Kasneje tisti teden so s sošolci urejali predstavitveni video razreda za maturantski ples in zvečer odšli še v lokal. Podkrepljeni z alkoholom so se odločili, da bodo za zadnjo potegavščino zazidali vhod v šolo. Pri tem početju jih zaloti policija in jih pripre, naslednje jutro pa spusti, pred tem pa gredo policisti še do Matejeve mame in ji povejo, da so priprli njenega sina, kasneje pa jo kliče še ogorčen ravnatelj in pove, da bo Matej najbrž izključen iz šole. Matej se iz zapora odpravi direktno v šolo, saj imajo tisti večer maturantski ples, pred tem pa bo izvedel, kako mu je šel test iz matematike. Čeprav je bil popolnoma prepričan, da bo dobil petico, mu profesorica pove, da ima popravni izpit. Matej ponori in odide iz razreda, zunaj ponovno vzame belo tableto in odide domov. Tam ga čaka razjarjena mati, s katero se sporečeta in v navalu jeze jo Matej tako odrine, da zgrmi po tleh in se z glavo udari v omaro. Takrat tudi izve, da njegov oče, ki je mrtev od Matejevega tretjega leta, ni imel prometne nesreče, temveč je storil samomor. Matej se požene v avto, da bi šel po Tjašo in jo peljal na maturantski ples, a v avtu vidi, da je že prepozen, torej se odpravi kar v Cankarjev dom, kjer ples poteka. Tam vidi Tjašo, ki pleše z Igorjem, s katerim se spet poljubita. Spet odide v avto, kjer posluša kaseto Srečnih angelov na

prepovedani B strani, kaseta ga napeljuje k samomoru. Po krajši vožnji zoper pristane pred Cankarjevim domom, a ker so bila vrata zaprta, se požene v sosednjo stavbo čisto do vrha, kjer napiše poslovilno pismo in skoči v smrt. Ko se to razve, so vsi znanci in prijatelji obupani ter šokirani, še posebno Tjaša in Matejeva mama. Zadnje strani romana opisujejo ganljiv pogreb, kjer je sama belina. Teden po pogrebu je v časniku objavljena novica, da so v Ljubljani odkrili skupino ljudi, ki se ukvarja z razpečevanjem extasyja, preiskave pa so pokazale, da gre pravzaprav za klub samomorilcev. Policisti sumijo, da so bili zadnji trije samomori mladoletnikov povezni prav s tem klubom.

Knjiga pisatelja Ivana Sivca nam večplastno osvetljuje tista področja v mladostnikovem življenju, ki lahko pomenijo izziv ali tveganje na poti odrasčanja. Pot, ki jo hodi vsakdo izmed nas in ki daje pečat našemu življenju, se lahko usodno zasuče. Iluzije, s katerimi mlad človek vstopa v svet in ki se mu kasneje razblinijo, nam morajo odpreti oči in odkriti prepreke, ki nas ločijo med seboj. Vzpodbuditi nas morajo k drugačnim medsebojnim odnosom. (Sivec, 2001: 158, spremna beseda)

4. MLADINSKA KNJIŽEVNOST

Že pri navajanju enostavne definicije mladinske književnosti sem naletela na težave, saj obstaja več različnih definicij. Igor Saksida v svoji knjigi *Mladinska književnost med literarno vedo in književno didaktiko* ugotavlja, da obstajajo vsaj tri različne teze: prva teza je, da je mladinska književnost kot vsa ostala književnost, zato se je ne splača posebej ukvarjati; druga teza pravi, da je mladinska književnost povsem samosvoja, ni v zvezi z ostalo književnostjo, zato zahteva posebno obravnavo; tretja pa je nekakšna sinteza prvih dveh tez: po njej mladinska književnost ni povsem skladna s književnostjo za odrasle, a tudi ne ločena do te mere, da bi se njena teorija oblikovala kot samostojna veda. Nekakšna strnjena definicija bi bila, da o mladinskem romanu lahko govorimo kot o posebni književni vrsti v območju prehodne literature, s čimer mislimo obdobje po 12. ali 13. letu starosti pa do konca branja mladinske književnosti. Milan Crnković celo predlaga naziv najstniška književnost, saj se le-ta loteva drugačnih tem kot otroška književnost. (povzeto po Saksida, 1994: 10)

Obstaja tudi več žanrskih razdelitev mladinske književnosti, sama se bom oprla na teorijo dr. Dragice Haramije. Prozne vrste naprej razdeli na kratke, srednje dolge ter dolge. Pod kratkoprozne vrste spadata kratka realistična proza ter fantastična kratka proza; med srednje dolgo prozo spadata realistična in fantastična pripoved; med dolgo mladinsko prozo pa spadata realistični roman ter dolga fantastična proza. Knjige, ki jih obravnavam v tej nalogi, so v

podzvrst mladinske književnosti zaenkrat neuvrščene, zato jih bom glede Haramijin opis podzvrsti skušala uvrstiti sama. Najprej sem določila, ali dela spadajo pod srednje dolgo ali dolgo prozo. Skušala sem si pomagati s primeri, ki jih je D. Haramija navedla za vsako zvrst, ter s COBISS-om, kjer sem preverila dolžino zgodb. Ugotovila sem, da si bom s tem težko pomagala, saj se glede na dolžino romani in povesti med seboj ne razlikujejo konkretno, zato sem vsebino obravnavanih romanov primerjala z opisom podzvrsti mladinske književnosti. Med mladinske realistične romane, ki spadajo k dolgi mladinski prozi, lahko prištevamo tiste, ki imajo epsko notranjo formo ter posegajo v življenje najstnikov, imajo dokaj natančno opisan glavni lik, ta je ponavadi mladostnik v težavnem pubertetnem obdobju, književni prostor in čas sta precej natančno določena, ni pa pretirane večplastnosti, saj bralec sprejema predvsem zgodbo. (povzeto po Haramija, 2003: 1–10) Vse te točke sovpadajo z izbranimi Sivčevimi knjigami, torej lahko rečem, da so *Finta v levo*, *Faktor X* ter *Zadnji mega žur* mladinski realistični romani. Haramija ta žanr deli na pet podzvrsti: zgodovinski roman, avanturistični mladinski roman, ljubezenski mladinski roman, socialno-psihološki mladinski roman ter »jeans« roman. Za socialno-psihološki mladinski roman je značilno, da avtorji skušajo detabuizirati določene teme (droge, prehrabene motnje, psihične bolezni, samomor, smrt, spolna zloraba, spolna usmerjenost ...), čeprav pogosto naletijo na neodobranje drugih odraslih. Ne glede na to mladi bralci, ki so brez predsodkov, te detabuizirane teme dobro sprejmejo. (povzeto po Haramija, 2003: 1–10) Glede na to, da je v vseh treh knjigah obravnavana vsaj ena od tabu tem, sem ugotovila, da spadajo obravnavani romani v žanr mladinskega realističnega romana s podžanrom socialno-psihološkega mladinskega romana.

5. SKUPNE ZNAČILNOSTI OBRAVNAVANIH ROMANOV

Kot sem že napisala v uvodu, se bom osredotočila na nekaj skupnih značilnosti obravnavanih romanov ter podrobneje opisala družine protagonistov v morebitni povezavi z drogami. Podobnost, ki je zelo očitna že pri začetku branja, je začetek sam. Romani se namreč začnejo tako:

Finta v levo: »Usoden začetek. Namesto da bi se končalo, se je začelo s smrtjo.« (Sivec, 2002: 3) To se seveda navezuje na Petrino smrt, s katero se je začela Juretova pot navzdol. Takoj v nadaljevanju izvemo, da je Jure najstnik, saj je v drugem letniku srednje šole, da je otrok razvezanih staršev in zaradi tega trpi: »Le zakaj so me ti kretenski ta stari sploh spravili na svet, če sem pa od obeh nezaželen!« (2002: 4). Jasno je tudi, da se rad zabava in (pregloboko) pogleda

v kozarec, saj je na poti domov iz zabave že konkretno opit; zaspi takoj, ko se s prijatelji usedejo v avto in se zbudi šele, ko se zaletijo.

Faktor X: »Začetek. Vsaka zgodba ima začetek. Celo tale, ki je malce nevsakdanja.« (Sivec, 2005: 7) Takoj na začetku je bralec umeščen v čas in kraj dogajanja, saj se roman začne 14. februarja 2004 na ljubljanskem nebotičniku. V nadaljevanju je opisana protagonistka Maša, in sicer izključno na podlagi videza: »Maši je bilo torej skoraj osemnajst let. Bila je vitke postave, lepega, pravilnega obraza, le njen nasek je bil komaj opazno prifrknjen. Lepšali so jo tanki, gladki, svetli lasje, ki so ji padali ob obrazu kot pšenični slap. Imela je nekoliko preširoke boke, vendar so to pomanjkljivost prikrivale čudovite dolge noge.« (Sivec, 2005: 8)

Zadnji mega žur: »Začetek. Vedno je nekje začetek. Posebno pri ljubezenski zgodi začetek za zmeraj ostane vtisnjen v spomin.« (2001: 7) Zgodba se začne z opisom trka med Matejem in Tjašo, potem pa sta njuna opisa podana v obliki poševnega tiska: »*Opis. Nosi opanke s petcentimetrskim podplatom. Ima dolge, vitke noge. Lepo zagorele. Krilo prekratko.*« (2001: 8)

Tudi konci so si na nek način precej podobni, saj se šele na koncu v vsakem romanu razkrije pomembna zgodba, ki je vplivala na razplet. Pri *Finti v levo* bralci izvemo, da je Jure za zapahi pristal zaradi prevare svoje »punce«, saj je imela Špela ves čas drugega fanta, Jureta je izkoristila za prevoz droge čez mejo, kjer ga je čakala policijska zaseda, njen pravi fant pa bi bil zato izpuščen iz zapora. Tudi Maša iz *Faktorja X* je padla v zanko, za katero izvemo šele na predzadnji strani romana. Njen britanski prijatelj David jo je izkoristil in jo napeljal na ponovno jemanje drog, ji nastavil zanko na zabavi na jahti, vse to le zato, da bi Mašina agentka Monica izgubila agencijo in ugled. To je storil zato, ker sta bila včasih on in Monica par, potem pa ju je njun razhod pripeljal celo do medsebojne tožbe, ki jo je David izgubil. Čeprav pri *Zadnjem mega žuru* več čas sledimo Matejevi notranjosti in njegovim občutkom, ki so ga pripeljali do samomora, na koncu še vidimo, kaj je pravzaprav pomen in namen Srečnih angelov. V časopisnem članku na koncu romana piše, da so Srečni angeli nekakšen kult, ki se ukvarja z razpečevanjem droge, oklicali pa so jih tudi za klub samomorilcev, saj so zadnji trije samomori mladoletnikov povezani s tem klubom. V članku piše tudi, da so zaradi posedovanja droge priprli nekoga s švedskim potnim listom, nekdo, prav tako iz Švedske, pa jim je pobegnil. Lahko sklepamo, da sta tadva Šveda Igor in Sven. *Zadnji mega žur* je edini od Sivčevih mladinskih romanov, ki doživi nadaljevanje z naslovom *Noč po mega žuru*.

Več kot očitno ima Sivec rad začetek s točno določenimi besedami. Zanimivo je, da je avtor zgodbo s točno temi besedami začel le pri romanih, obravnavanih v tej nalogi, vsi ostali romani se začnejo drugače. Tudi vsebina na začetku je dokaj podobna, saj se začne s predstavitvijo protagonistov ter umestitvijo v kraj in čas. Za razliko od ostalih dveh romanov lahko na začetku *Faktorja X* predvidevamo, da se bo zgodba pletla okoli lepote, saj je opis Maše zreduciran le na zunanost. Zgodba se pri drugih dveh romanih začne bolj lahkotno, čeprav se pri *Finti v levo* zelo kmalu pojavi smrt protagonistu ljube osebe.

Druga stvar, ki si je v romanih zelo podobna, je, pričakovano, avtorjev stil. Avtor zelo rad uporablja poševni tisk, s katerim razgiba pripoved. Najpogostejše so v poševnem tisku zapisane razlage oziroma definicije, reklamne parole, novice, spisi ter opisi.

Prikaz uporabe poševnega tiska v izbranih romanih

	razlage/definicije	reklame	novice	spisi	opisi
<i>Finta v levo</i>	<i>Fraza ali puhlica. Besedna zveza, ki zaradi pogostne rabe izgubi svojo vsebinsko vrednost.</i>	<i>Bukovje nad Kamnikom. Zdravilni gaj, ki vas bo vedno vabil nazaj.</i>	<i>Na Trubarjevi v Ljubljani je neznanec oropal menjalnico.</i>	<i>Domišljjski spis: Kako se počutim na naši šoli</i>	<i>Opis bejbe. Vse v superlativih: postavica, značaj, prikupnost.</i>
<i>Faktor X</i>	<i>Kozmobejba. Izvirno, pogumno, drugačno dekle, pripravljeno na vsakršne izzive.</i>	<i>Kdor fotografira, dvakrat živi.</i>	<i>L'Italia, 21. september 2004: Posiljena narkomanka Magna.</i>	/	<i>Kratek oris Klemena: kot fotoreporter je delal pri časniku Novice...</i>
<i>Zadnji mega žur</i>	<i>Model. Človek, ki je naredil v življenju nekaj tako velikega, da je njegovo delo prešlo v pripovedovanje.</i>	<i>Krf, otok ljubezni, romantičnih duš in zlatih sanj.</i>	<i>V ljubljanskem predmestju odkrili skupino mladih ljudi, ki se je ukvarjala z razpečevanjem droge.</i>	<i>Spis: Kaj mislim o sebi?</i>	<i>Stara šolska učilnica. Tabla, keteder, trideset napol polomljenih stolov...</i>

Še posebej izrazito je poševni tisk zastopan v romanu *Zadnji mega žur*, tam je poleg že naštetih delov uporabljen pri prikazu SMS-sporočil ter elektronske pošte, pri dialogih (kjer roman za kratek čas preide v dramski zapis), v policijskem poročilu ter pri pesmih, ki jih Matej rad piše. Kot del avtorjevega stila bi rada omenila še sleng in prevzete besede, ki jih mlajši liki uporabljajo v pogovorih med seboj. Najpogostejše besede so *valda*, *de best*, *filing*, *prfoks*, *tenks*, *model*, *folk*, *ne bluzi*, *ful*, *kul* in podobno. Avtor te besede uporablja zmerno, da ne zmotijo

poteka zgodbe, nam pa približajo svet mladih. Nekatere od teh besed so pri mladih še vedno aktualne, druge spet ne (najstarejši roman od obravnavanih je bil napisan štirinajst let nazaj).

5.1. STRUKTURA DRUŽIN PROTAGONISTOV V POVEZAVI Z DROGO

Ob prvem branju izbranih romanov sem takoj opazila dva motiva, ki izstopata in se morebitno medsebojno povezujeta, to sta družina in droga. Za začetek si bom pomagala z razpravo Mateje Pezdirc Bartol *Podobe družin v sodobnem slovenskem mladinskem romanu*. Avtorica se je tam posvetila petim besedilom, ki opisujejo mladostnike v zanje nerešljivi stiski, ki pogosto izvirajo iz neustreznih družinskih razmer in odnosov. Čeprav v razpravi ni nobene knjige, ki jo obravnavam v tej nalogi, so tudi družine Sivčevih protagonistov tako rečeno neurejene. Na (ne)urejenosti družin v romanih sicer ni posebnega poudarka, se mi pa zdi, da so družine tako ali drugače pripomogle k protagonistovim usodam. Pezdirc Bartolova v razpravi povzema tudi ugotovitve Alenke Švab, ki je v knjigi *Družina: od modernosti k postmodernosti* piše o tem, da družinsko življenje danes konkretno zaznamuje raznolikost, kompleksnost ter spremenljivost. Te značilnosti niso posledica naključja, temveč so družinske spremembe postmoderna specifičnost. Švabova pravi, da če želi družina še naprej opravljati svoje temeljne funkcije, se mora sprejeti tudi načelo spreminjanja in pluraliziranja kot pogoj svojega obstoja. V preteklosti je namreč prevladovala nuklearna družina, danes pa družine sestavljajo neporočeni pari z otroki, reorganizirane družine, enostarševske družine in podobno. (povzeto po Pezdirc Bartol, 2011: 136) Čeprav pri Sivčevih obravnavanih romanih ni znakov fizičnega ali psihičnega nasilja, je protagonistom doma vseeno težko. V romanu *Finta v levo* Jure živi pri materi, saj sta mati in oče ločena. Čeprav ne živijo daleč stran, Jure in mati živita v Domžalah, oče pa v Ljubljani, oče nikoli ne pokaže zanimanja za svojega sina. Redno plačuje mesečno preživnino, čeprav se mu to zdi odveč. Prvemu srečanju med njima smo priča, ko Jureta izključijo iz šole in pride do očeta, da bi Juretu uredil službo. Oče se z njim pogovarja malodane poslovno in ga skuša hitro odpraviti s tem, da mu da nekaj denarja in odslužen telefon. Ko se srečata naslednjič, je oče že manj podjeten in ga nadre, ker je na telefonu naredil visok račun. Oče je tudi prebral različna sumljiva sporočila, ki so jih drugi pošiljali Juretu, na primer »Smotani, prinesi mi robo čimprej, drugače bom crknil.« (2002: 83) in čeprav je moral vedeti, kaj se dogaja, se za to ni zmenil. Bil je celo vesel, ker mu je Jure sporočil, da se bo osamosvojil: »No, fantiček moj, o tem se s teboj ne bom pogovarjal. Tako in tako sem naredil čez tebe križ. Dobiš samo še odpravnino in čao bao!« (2002: 83) Njuno zadnje snidenje je v italijanskem zaporu, kjer je Jure priprt. Povsem ponori, ker je zaradi Jureta izgubil mesto v nadzornem svetu podjetja, ne kaže pa nič skrbi za

sina. Ob koncu mu celo reče, da ni vreden drugega kot zlati šus.¹ Čeprav ne pokaže, Jureta ta opazka zelo prizadene in se nanjo večkrat spomni. Njegova mati je na začetku opisana kot dokaj popustljiva in preprosta ženska, od katere se je dalo z lepimi besedami doseči marsikaj. Ko je bil Jure po nesreči pogrešan, jo je skrbelo le to, da je živ, ni se obremenjevala z raznimi govoricami, tudi ni je zanimalo, kje je ta čas bil. Močno se obremenjuje zaradi sina, a jo zna ta z lepimi besedami preslepiti. Na trenutke se obnaša naivno, saj verjame, da je Juretu avto, katerega je dobil za rojstni dan, kupila bolnišnica, za katero naj bi delal, v resnici pa mu ga kupi drogeraški šef. Vse se obrne, ko Jure pristane v zaporu. Takrat se njegova mati prelevi v močno žensko, ki bi storila vse, da bi spravila sina iz zapora in to ji na koncu tudi uspe, čeprav nikoli ne pove, kaj vse je morala pretrpeti, da je plačala odvetnika. Izvemo tudi, da je mati v njunem stanovanju našla droge, a ni storila ničesar. Potiho si je želela, da bi ga prišla policija, saj bi ga tako srečala pamet. Na koncu romana se mati in Jure iskreno pogovorita, razvidno je, da sta zaradi te izkušnje oba mentalno dozorela. Jure se na začetku romana ne ukvarja z drogami, niti jih pretirano ne pozna. Za zabavo rad pogleda v kozarec, kaj več pa ne. Do razpečevanja drog pride povsem po naključju, ker je bil ob nepravem času na nepravem kraju (pred natakarico se je širokoustil, da pozna šefa, ki obvladuje ljubljansko podzemlje, nakar ga je taisti šef našel in vpeljal v kriminal). Čeprav se je Jure po malem zavedal, v kaj se spušča, ga je premamila želja po hitrem zaslužku in kmalu je postal razpečevalec drog. Ker je bil posel v Ljubljani slab, Jure pa je ves denar sproti zapravil, se je odpravil v Izolo, kjer je spoznal Špelo in le zaradi nje prvič poizkusil extasy. Extasy sta potem vzela vsakič, ko sta šla žurat. Zelo kmalu po tem, ko so Jureta priprli, se mu je zbistrila glava in o drogah tudi slišati ni želel več, po izpustitvi je dobil pošteno službo in zaživel življenje brez drog.

Dr. Milan Krek v spremni besedi romana piše takole:

Knjiga, ki jo imate pred seboj, je zapis pripovedi mladostnika, ki ni redno uporabljal drog in od njih ni bil odvisen, a je bil vseeno s svetom drog tesno povezan, saj je vanj vstopil v trenutku svoje velike šibkosti, ko se mu je sesulo življenje. /.../ Knjiga opozarja na temno stran medalje, kriminalisti bi rekli na sivo cono dogajanja na področju drog, ki je težko obvladljiva s strani represije in sodstva. /.../ Nenazadnje knjiga opozori tudi na občasno nemoč sodstva, ki se srečuje predvsem s tragičnimi osebnostmi in njihovimi zgodbami, ki pa so posledica delovanja botrov iz ozadja. (2002: 150, spremna beseda)

V romanu *Faktor X* ima Maša klasično družino, torej mati in očeta, z njimi pa živi še babica. Za Mašo si želijo le najboljše, čeprav se kot za njeno dobrobit morda bolj zanimajo za svoj

¹ Odmerek droge, ki tistega, ki drogo jemlje, ubije.

ugled. Ko se Maša slika v spodnjem perilu, je doma ogenj v strehi: »Le kako si se mogla gola slikati? Da te ni sram! Najraje bi umrla! Kar tablete bom vzela in za vedno odšla!« (2005: 32) Še posebno je hudo babici, ki ji zaradi objave slik postane kar slabo. Ko Maša odide v Milano, starši želijo na policijo ter jo prosijo, naj se vrne domov in konča šolo, oče celo grozi, da bo prišel po njo. Njihova mnenja se spremenijo, ko Maša postaja bolj in bolj uspešna in na lepem jo začnejo podpirati, čeprav sploh še ni polnoletna. Ko se Maša na koncu romana poškoduje v prometni nesreči, se boji, da se ji bodo zaradi škandalov starši odrekli, a jo Klemen pomiri, saj oče pravi, da bo od zdaj bolj pazil na svojo hčerko, mati se obtožuje, da jo je s svojimi sanjami pahnila v manekenstvo, pa tudi babica ji je že zdavnaj odpustila.

Pri tem romanu je glede drog zanimivo, da je Maša na začetku zgodbe odločno proti. Njen fant Klemen občasno kadi travo, a se ji ona vztrajno upira. Njen prvi stik z močnejšimi drogami je pravzaprav proti njeni volji, saj ji sostanovalka Svetlana na snemanju v čas vsuje kokain, da bi lažje zdržali fotografiranje. Ko Maša to izve, je sprva jezna, nato pa ugotovi, da ji droge pomagajo pri vzdržljivosti in da zaradi njih ne rabi jesti (kot manekenka ni nikoli dovolj suha). Zaradi naporega urnika zabrede v brezno drog, najgloblje pa pade na zabavi grofa, kjer jo zadeto od drog najde policija. David jo pošlje na odvajanje, kjer lepo napreduje, ko pa ga zapusti, je zopet vržena v svet manekenstva in zaradi izčrpanosti zopet poseže po drogah. Najtemačnejši trenutek romana je, ko jo na jahti posilijo trije moški, ona pa je zaradi drog, ki jih je vzela po lastni želji, onesposobljena. Do konca romana zatem drog niti ne pogleda več.

V *Zadnjem mega žuru* je družina sestavljena iz protagonista Mateja ter njegove matere, oče je umrl, ko je bil Matej star tri leta. Matejeva mati je opisana tako: »Gospa Maja, ženska zgodnjih srednjih let. Vedno lepo urejena, oblečena nekoliko prekričavo, za idealno težo deset kilogramov preveč.« (2001: 50) Spoznamo jo kot uspešno poslovno žensko, ki ji ne manjka denarja. Ker je zelo zaposlena, sinovo ljubezen skuša namesto s časom in pozornostjo kupiti z denarjem. Vidi, da Matej peša v šoli, zaradi tega se tudi prepirata, do česar več, kot da mati z veseljem plačuje za inštruktorja Svena, pa ne pride. Ko mama Maja spozna Tjašo, ni preveč navdušena, sklepamo lahko, da je ljubosumna. Kljub vsemu je med Matejem in njo vidna močna povezanost, saj sta navajena, da se drug drugemu ves čas javljata in si zaupata tudi kakšne osebne stvari (Matej, na primer, takoj ko bolje spozna Tjašo, materi sporoči, da se je zaljubil). Njun najhujši prepir je na dan maturantskega plesa, ko mati izve, da je Matej izključen iz šole, Matej pa je omamljen od tablet in jo premočno odrine. Takrat Matej tudi izve, da se oče ni ubil v prometni nesreči, temveč je storil samomor, kar ga še dodatno prizadene. Ko materi sporočijo, da je njen sin mrtev, jo morajo zaradi šoka odpeljati v bolnišnico.

Mateju opojne substance niso bile tuje, saj je večkrat kot v šolo zavil v bližnji lokal na pivo, redkokdaj pa se je res napil. Z drogami nikoli ni imel opravka, do stika z njimi pa je prišel, ko je padel pod vpliv Svena in njegovih Srečnih angelov. Roman daje tak vtis, kot da Matej niti ne bi vedel, kaj jemlje, le, da se je po tem počutil bolje, lahko bi torej dejali, da mamil ni jemal načrtno. Žal so bile pri njem droge v kombinaciji z alkoholom, obupom in žalostjo smrtna kombinacija. Torej, kakšna je bila vloga družin pri povezavah protagonistov z drogo? Maja Glonar-Vodopivec v spremni besedi *Zadnjega mega žura* pravi:

Družina in medsebojni odnosi v njej ostajajo še vedno glavni temelj čustvene opore v mladostnikovem življenju. Čeprav se mladostnik v tem obdobju od staršev in družine že osamosvaja, trga vezi in se preizkuša v drugih vlogah, mu pomeni dom pomembno zaščito in oporo. Družina mu lahko pomaga rahljati ali krepiti pritiske iz okolja, krepiti ali zavira razvoj njegove pozitivne samopodobe, lahko ga vzpodbuja ali pa duši na poti osamosvajanja. Neredko mu predstavlja tudi model reševanja stisk in težav, saj se v iskanju svojega jaza najprej poistoveti z njo. (2001: 158, spremna beseda)

Vsekakor lahko rečem, da so vse družine (oziroma vsaj nekateri člani družine) svojim otrokom skušale stati ob strani. Tega morda niso pokazali na tak način, da bi najstniki razumeli, da jim pravzaprav želijo le dobro. Nihče od protagonistov ni od doma posredno prejel signalov za jemanje drog, saj se s slednjo nihče v družini ni ukvarjal ali je užival. Ker pa so protagonisti mladostniki v občutljivih letih življenja, bi družine veliko situacij lahko preprečile s pogovorom ali morda strožjo vzgojo. Ko je Tjaša na primer pobegnila v Milano, je bila mladoletna, pa je kljub grožnjam starši niso prišli iskat. Podobno je bilo tudi pri Juretu, ko je njegova mama v stanovanju našla droge, pa je raje molčala in upala, da bo prišel k pameti, Matejeva mama pa je bila, kot že povedano, zaposlena karieristka, ki se je bolj kot sinu posvečala poslu. V vseh treh romanih jo je glede družine najbolje odnesel Jure, saj ga je materina ljubezen, zagrizenost in vztrajnost spravila iz zavora in posledično iz drog.

Težko je reči, da je družina kriva za protagonistovo ukvarjanje z drogami, ker je do tega vodilo več dejavnikov, kot so občutljiva leta, nesrečna ljubezen, smrt ljubljene osebe, finančna stiska, tempo življenja in podobno. Ne vemo, kam bi življenje odneslo protagoniste, če bi bile njihove družine drugačne, vsekakor pa ne morem trditi, da bi se potem drogam izognili.

6. ZAKLJUČEK

Osnovne funkcije družine so biološko-reprodukcijske, psihološke, ekonomske in sociološko-kulturne. V tradicionalni družbi je bila družina multifunkcionalna skupina, zato je zadovoljevala večino potreb svojih članov, a je do danes izgubila veliko svojih funkcij, ki so prešle na posamezne institucije, kot so vrtec, šola, podjetja, sirotišnice, domovi za ostarele in podobno. V skladu s spoznanji psihologije je sociolog Talcott Parsons ugotovil, da družina v modernih družbah še vedno ohranja izjemno vlogo pri primarni socializaciji, ki se nanaša na socializacijo v zgodnjem otroštvu, med tem ko pri sekundarni socializaciji, do katere prihaja v kasnejših letih, večjo vlogo prevzamejo drugi dejavniki. (povzeto po <https://sl.wikipedia.org/wiki/Družina>, 27. 8. 2015) V obravnavanih romanih je klasična (v prej napisanem smislu) le družina v *Faktorju X*, ki obsega starše in hči, pa tudi babico. Ker starši želijo le, da Maša ostane njihova pridna punčka, ter da dokonča šolo, se z njo premalo pogovarjajo o njenih željah in mislih, kar posledično pripelje do Mašinega pobega v tujino in skorajšnje smrti zaradi različnih dejavnikov, v ospredju drog. Družini v ostalih dveh romanih sta okrnjeni, saj Matej iz *Zadnjega mega žura* življenje preživlja brez očeta, ki je umrl v Matejevem otroštvu, Juretov oče pa je v sinovem življenju prisoten le redko. Obe materi sinova vzgajata po najboljših močeh, a imata tudi svoje skrbi, ki jih posvečata veliko časa. Matejeva mati tako sinovo ljubezen kupuje z denarjem in materialnimi stvarmi, Juretova pa je pretirano popustljiva. Oba fanta zaradi pomanjkanja discipline in ostalih dejavnikov zapadeta pod slab vpliv prijateljev in drog. Kot sem že dejala, je težko najti en sam določen razlog, zakaj so se življenjske poti protagonistov zasukale tako, kot so se. Nepravično je reči, da se s slabo družbo in drogami ne bi niti srečali, če bi bile razmere doma drugačne. Svojo raziskavo zaključujem z ugotovitvijo, da družina nobenega protagonista ni popolna, so se pa vsi trudili po najboljših močeh, da bi svojega otroka usmerili ali spravili na pravo pot.

7. POVZETEK

V diplomski nalogi sem se osredotočila na tri mladinske romane Ivana Sivca: *Finta v levo*, *Faktor X* ter *Zadnji mega žur*. Za začetek sem opisala avtorjevo življenje in opus, saj je do sedaj napisal sto osemindvajset del, od tega šestinštirideset za mlade ter je glede na COBISS tretji oziroma četrti najpogostejše bran slovenski avtor. Nato sem za boljše razumevanje celotne naloge povzela vsebino romanov in jih glede na razdelitev mladinske proze na podvrsti Dragice Haramije uvrstila v podvrsto mladinske književnosti, kjer sem se odločala med srednje dolgo ter dolgo prozo, pri čemer pa glavni dejavnik za uvrstitev ni bila dolžina, temveč vsebina. Haramija dolgo mladinsko prozo deli na dolgo fantastično prozo ter realistični roman, ki ga dalje deli na zgodovinski roman, avanturistični mladinski roman, ljubezenski mladinski roman, jeans roman ter socialno-psihološki mladinski roman. Preučila sem značilnosti vseh podvrst in vse tri obravnavane romane uvrstila med socialno-psihološke mladinske romane, saj je za njih značilno, da avtorji skušajo detabuizirati določene teme, kot so aids, droge, prehrabene motnje, samomor, smrt, posilstvo in podobno. Vse te tabu teme najdemo v romanih, obravnavanih v tej nalogi. Romane sem primerjala med seboj, pri čemur sem se osredotočila na začetke in konce, saj se vsi romani začnejo in končajo podobno (na začetku so opisani protagonisti, čisto na koncu pa se bralcu razkrije neka resnica, ki popolnoma osvetli poprejšnje dogajanje v romanu, ki je bilo prej morda nejasno) ter na avtorjev stil, posebno na uporabo poševnega tiska, ki je krepko zastopan v vseh treh romanih. V poševnem tisku se tako največkrat znajdejo razne definicije, opisi, reklamne parole, novice ter spisi, v poševnem tisku pa se znajdejo tudi SMS-sporočila ter elektronska pošta, določeni sleng izrazi, pri *Zadnjem mega žuru* pa s poševnim tiskom določeni deli besedila preidejo v dramsko besedilo, saj so tako označeni dialogi. Vsem romanom je skupna tudi uporaba sleng in prevzetih besed, saj se v vseh romanih pojavljajo besede, kot so *valda*, *de best*, *filing*, *prfoks*, *tenks*, *model*, *folk*, *ne bluzi*, *ful*, *kul* in podobno. V romanih sem iskala tudi morebitno povezavo med strukturo družine protagonistov in njihovim ukvarjanjem z drogo. V obravnavanih romanih je klasična le družina v *Faktorju X*, ki obsega starše in hči, pa tudi babico. Družini v ostalih dveh romanih sta okrnjeni, saj Matej iz *Zadnjega mega žura* življenje preživlja brez očeta, ki je umrl v Matejevem otroštvu, Juretov oče pa je v sinovem življenju prisoten le redko in še takrat najraje ne bi bil. Obe materi sinova vzgajata po najboljših močeh a imata tudi svoje skrbi, ki jih posvečata veliko časa. Matejeva mati tako sinovo ljubezen kupuje z denarjem in materialnimi stvarmi, Juretova pa je pretirano popustljiva. Ne glede na posebnosti določenih družin nisem našla dovolj dokazov, ki bi govorili o tem, da je struktura družine protagonistov neposredno odgovorna za njihovo ukvarjanje z drogo, saj je za to zaslužnih še mnogo drugih dejavnikov.

8. VIRI IN LITERATURA

8.1. VIRI

- ❖ Ivan Sivec. *Faktor X: izpoved naivne manekenke*. Kamnik: ICO, 2005.
- ❖ Ivan Sivec. *Finta v levo: izpoved mladega zapornika*. Kamnik: ICO, 2002.
- ❖ Ivan Sivec. *Zadnji mega žur*. Ljubljana: Karantanija, 2001.

8.2. LITERATURA

- ❖ Družina. https://sl.wikipedia.org/wiki/Dru%C5%BEina#cite_note-3, (6. 8. 2015).
- ❖ Ivan Sivec, *Kratek življenjepisa*. <http://www.ivan.sivec.net/splosno/zivljenjepis.php>, (6. 8. 2015).
- ❖ Ivan Sivec, *Se predstavi sam*. http://www.ivan.sivec.net/splosno/se_predstavi_sam.php, (6. 8. 2015).
- ❖ Maja Glonar-Vodopivec. *Na rob Zadnjega mega žura*. V: Ivan Sivec, *Zadnji mega žur*. Ljubljana, Karantanija, 2001. 155–159.
- ❖ Dragica Haramija. *Ob izidu šestdesete knjige Ivana Sivca*. V: Ivan Sivec. *Faktor X: izpoved naivne manekenke*. Kamnik: ICO, 2005. 159–162.
- ❖ Dragica Haramija. *Sedem pisav: opusi sedmih sodobnih slovenskih mladinskih pisateljev*. Maribor: Mariborska knjižnica, revija Otrok in knjiga; Pedagoška FakultetaUM, 2009.
- ❖ Dragica Haramija. *Sodobni slovenski socialno-psihološki mladinski roman*. Alojzija Zupan Sosič (ur): *Sodobna slovenska književnost (1980–2010)*. Obdobja 29. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2010. 85–91.
- ❖ Dragica Haramija. *Žanri slovenskega mladinskega realističnega romana*. Miran Hladnik in Gregor Kocijan (ur): *Slovenski roman*. Obdobja 21. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 2003. 171–180.
- ❖ Marjana Kobe. *Pogledi na mladinsko književnost*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1987.
- ❖ Milan Krek. *Mladi in droge*. V: Ivan Sivec. *Finta v levo: izpoved mladega zapornika*. Kamnik: Ico, 2002. 148–150.
- ❖ Mateja Pezdirc Bartol. *Podobe družin v sodobnem slovenskem mladinskem romanu*. *Družina v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi*. 47. seminar slovenskega jezika, literature in kulture. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2011. 132–137.

- ❖ Igor Saksida. *Mladinska književnost med literarno vedo in književno didaktiko*. Maribor: Obzorja, 1994.

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu s strokovnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Domžale, 27. 8. 2015

Nina Bokalič